

К. І. Маслоva

викладач кафедри іноземних мов
Одеського національного економічного університету

МОТИВАЦІЯ СТУДЕНТІВ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЯК ОДИН ІЗ ВАЖЛИВИХ ЧИННИКІВ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

У даній статті розглянуто питання мотивації навчання студентів у закладах вищої освіти, методика та організація виконання студентами самостійної роботи під час вивчення дисципліни «Іноземна мова професійного спілкування». Роль самостійної роботи у підвищенні мотивації до самостійного вивчення іноземної мови. Також розглянута та висвітлена розробка єдиної-нормативної системи організації навчально-виховного процесу.

Важливою складовою частиною єдиної системи є раціонально організований контроль, який забезпечує систематичний зворотний зв'язок, дозволяє будувати адаптивну програму навчання, своєчасно коригувати дії як викладачів, так і студентів.

Психологічний аспект названої проблеми полягає у виявленні впливу психологічних особливостей особистості на успіх навчання у закладі вищої освіти. Відзначається мотивація навчальної діяльності студентів, їхні здібності, риси характеру, ставлення до обраної спеціальності й усього навчального процесу.

Навчання для студентів має набути особистісного життєвого сенсу, який поєднує розум, почуття і волю та виявляється у спрямуванні творчої пізнавальної активності на життєве самовизначення і професійне самоствердження.

За наявності професійної мотивації пізнавальна діяльність студента має розгорнутий, пристрасний, наполегливий характер. Тоді студент отримує насолоду від навчання, яке викликає у нього бажання працювати на заняттях та додатково самостійно вивчати матеріал.

Автор висвітлює багаторічний досвід проведення наукових досліджень вченими з проблем контролю знань студентів, а саме їх самостійної роботи (самостійності). Приділяється увага і методичній роботі викладачів для опанування студентами матеріалу під час самостійної роботи.

Самостійна робота студентів вимагає системного підходу і має бути побудована на єдиній методологічній основі. Під час організації самостійної роботи у закладі вищої освіти повинні бути чітко сформовані зміст, мета, план, організаційно-методичне забезпечення та форми контролю самостійної роботи студентів.

Ключові слова: мотивація, навчання, студент, самостійна робота, ефективність, іноземна мова.

Постановка проблеми. Назріла необхідність планувати проведення самостійної роботи студентів на основі мотиваційних аспектів, які дозволили б організувати поза аудиторну роботу через самостійну діяльність студентів.

Аналіз останніх досліджень. Останніми роками в психологічній та науковій літературі питанню мотивації навчальної діяльності приділяється особлива увага. Це не випадково, тому що питання про мотивацію – це по суті питання про якість навчальної діяльності [1, с. 152].

Найбільш близько до проблеми мотивації навчальної діяльності студентів у вищих навчальних закладах підійшли такі вчені: А.Н. Леонтьєв, В.І. Ковальов, І.А. Зязюн, М.Г. Чобітко, Н.С. Смагло, М.І. Лазарев [2, с. 8]. Різні аспекти самостійної роботи студентів розглянуто у чисельних дослідженнях вітчизняних педагогів, таких як Н. Кузьміна, Н. Кічук, П. Підкасистий, В. Бондар та інші [3, с. 196].

Мета статті. Головною метою цієї роботи є розглянути ефективність застосування самостій-

ної роботи у навчальному процесі та систематизувати наявні мотиваційні шляхи активізації самостійної роботи студентів.

Виклад основного матеріалу. У закладі вищої освіти необхідною стає переорієнтація цінностей на створення культури вмінь, знань і навичок. У цьому аспекті особливо важливим є розвиток позитивної мотивації на навчання.

Рівень засвоєння знань, здобутих у закладі вищої освіти, якість підготовки фахівців нерозривно пов'язані з настановою особистості на необхідність їх здобувати та загалом на навчання у закладах вищої освіти.

У процесі навчання у закладі вищої освіти повинні бути сформовані різні види настанов, які являють собою різні рівні цілісної психологічної настанови. На формування ситуативної настанови суттєво впливають риси студента: демонстративність чи скромність поведінки, затинання чи поступливість, прагнення командувати та пригноблювати волю оточення чи шукати підтримку в групі тощо.

Отже, будь-яка діяльність, в тому числі й навчальна, складається з мотиваційно-настановчих, пізнавальних і виконавчих компонентів. Їх погодженість, взаємозалежність визначає спрямованість студента на отримання професійних знань у закладі вищої освіти.

Методи організації навчально-пізнавальної діяльності передбачають і необхідність визначеного змісту у формуванні й удосконаленні професійних вмінь і навичок, тобто створення необхідної бази для самостійного розвитку знань.

Необхідність насичувати зміст навчання не тільки теорією, а й практикою, ширше висвітлювати передові методи та форми роботи, знайомити студентів з типовими рішеннями та нормативними матеріалами вимагає не тільки високої професійної кваліфікації викладача, але і залучення до викладання практичних керівників.

Під час вибору тих чи інших методів навчання необхідно, щоб студент міг не тільки зрозуміти, запам'ятати та самостійно відтворити набуті знання, а й виробити вміння ними оперувати.

З точки зору загальної науковості, раціонально організована навчальна діяльність повинна мати сукупність основних структурних елементів: планування завдань і способів діяльності; мотивацію; організацію дій і самоконтроль.

Як пишуть В.Д. Белоусов і Г.А. Пісковський [4, с. 134], в сучасних умовах одним з важливих завдань підготовки фахівців повинно бути вироблення вмінь постійно поновлювати набуті знання та опановувати новими з допомогою самостійної роботи (самостійності).

Самостійність, як майбутня професійна якість в дослідженні фіксується, тим, наскільки часто студентам потрібна допомога у виконанні навчальних завдань.

Автором було проведено дослідження, результати якого свідчать, що більшість студентів (95%) допомога потрібна в керуванні самостійною роботою студента. Звертає на себе увагу, що 57% респондентів допомога потрібна часто; з переходом з курсу на курс самостійність студентів під час виконання завдань практично мало змінюється (IV курс – 61%, V курс – 51%). Автор вважає, що це є наслідком недооцінки важливості нарощування від курсу до курсу професійної якості самостійності, що ще й не знайшло свого відбиття і в навчальних планах, і в комплексах вимог, які ставлять викладачі студенту [4, с. 135].

Формування будь-якого вміння за правильно організації навчальної діяльності має деякі загальні риси, які визначають стратегію взаємодії педагога і студента. Через те корисно знати вихідний рівень, з якого потрібно починати новий етап роботи. Звідси випливає метод діагностики сформованості вмінь і навичок:

– цілеспрямоване спостереження за навчальною діяльністю студентів, аналіз усних і письмових відповідей на заняттях;

– проведення нескладних анкетних опитувань, бесід, контрольних робіт, тестів на володіння організаційними вміннями.

Так, викладачі Одеського національного економічного університету під час організації навчальної роботи, особливо студентів молодших курсів, з цією метою використовують цілу низку спеціально організованих методичних прийомів на практичних заняттях.

Встановлено, що здебільшого студенти-першкурсники обмежують своє завдання на практичних заняттях сумлінним записом його, не націлюючи себе на одночасну самостійну розумову роботу. Деякі студенти вважають, що все необхідне є в навчальному посібнику, постійно відволікаються самі й заважають іншим, і лише дуже незначна кількість студентів розуміють керівну роль практичного заняття, як логічного, послідовного обговорення проблеми для подальшої самостійної роботи над темою.

Водночас слід зазначити й певні труднощі, які виникають у студентів в процесі самостійної роботи над темою. Основні з них такі:

– розумові відхилення думки вбік, і як наслідок – можлива втрата нитки міркувань викладача. Якщо такі розумові відхилення відбуваються часто, студенту стає важко самостійно опанувати матеріал, він перестає його розуміти, йому починає здаватися, що тема складна, незрозуміла, нецікава;

– адаптуванню до стилю, манері викладання матеріалу і форми поведінки викладача;

– психологічний стан гаданої уявної «знайомості» під час переходу від однієї дисципліни до іншої.

Вивчивши ступінь готовності до сприйняття і засвоєння інформації студентами, враховуючи труднощі, які виникають під час самостійної розумової роботи, приступаємо до вибору методичного прийому спільної розумової роботи викладача і студента.

На жаль, більшість студентів, що прийшли навчатися до закладу вищої освіти, виховані на описово-ілюструючій формі викладання матеріалу. Такий методичний прийом значно обмежує студентів під час самостійної роботи та сприяє формуванню лише механічної пам'яті.

Для організації самостійної роботи студентів на науковій основі необхідно чітко сформулювати її мету, спланувати діяльність студентів, яка відповідає поставленій меті, навчити їх раціональним методам праці, забезпечити контроль їх результатів.

Самостійна робота студентів, як засіб засвоєння навичок і професійних умінь, нерозривно

пов'язана з усією сукупністю активних методів навчання. Безперечною роллю у формуванні творчого підходу відіграє самостійність студентів у шуканні способів розв'язання проблем, запропонованих тією чи іншою навчальною ситуацією. Ці методи особливо ефективні в тих випадках, коли вони дозволяють наблизитися до умов майбутньої професійної діяльності.

Висновки та пропозиції. Отже, розглянувши питання формування і значущості навчальної мотивації до самостійної роботи студентів автор дійшов до висновків, що у вітчизняній та закордонній літературі накопичений великий теоретичний досвід про особливості становлення та функціонування навчальної мотивації до самостійної роботи студентів закладів вищої освіти.

Самостійна робота студентів є дуже важливою сьогодні, бо вона є важливим чинником у навчальному процесі немовних ЗВО.

Список використаної літератури:

1. Самостійна робота студента в процесі вивчення іноземної мови / К.В. Ярославцева, Д.І. Смужаниця. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2014. Вип. 30. С. 196–198.
2. Бендера І.М. Мотивація самостійної роботи студентів вищих навчальних аграрних закладів. *Вісник Українського відділення Міжнародної академії аграрної освіти*. 2013. Вип. 1. С. 8–16.
3. Мотивація навчання студентів як психолого-педагогічна проблема. / А.М. Сільвейстр, М.О. Моклюк. *Наукові записки. Серія «Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти»*. 2015. Вип. 5. С. 152–158.
4. Белоусов В.Д., Писковський Г.А. Вопросы совершенствования оценки знаний студентов. Учебный процесс и социологические исследования. Київ : Высш. шк., 1989. С. 134–135.

Maslova K. Motivation of students for independent work as one of the important factors in educational process

The article describes the issue of students' motivation for studying at higher education institutions, methodology and organization of students' independent work in the study of the discipline "English for Professional Purposes". Also, the development of a unified nominative system for the organization of the educational process was considered and highlighted.

An important part of the unified system is a rationally organized control, which provides systematic feedback, allows you to build an adaptive training program, timely adjust the actions of both teachers and students.

The psychological aspect of this problem is the influence of psychological peculiarities of personality on the success of studying at a higher education institution. The motivation of students' educational activity, their abilities, character traits, attitude towards the chosen specialty and the entire educational process are noted.

Learning for students must acquire a personal sense of life that combines intelligence, feelings and will and manifests itself in the direction of creative cognitive activity on life self-determination and professional self-affirmation.

With professional motivation, the cognitive activity of the student has an open, passionate, persistent character. Then the student enjoys learning, which makes him want to work on lessons and additionally study the material on his own.

The author highlights the long-term experience in conducting scientific research by scientists in controlling knowledge of students, namely, their independent work (independence). Attention is paid to methodical work of teachers for students to master material during independent work.

Independent work of students requires a systematic approach and should be built on a single methodological basis. When organizing an independent work at a higher education institution, the content, purpose, plan, organizational and methodological support and forms of control of students' independent work should be clearly formed.

Key words: *motivation, studies, students, independent work, effectiveness, foreign language.*